

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Nyt fra hovedbestyrelsen . . . . . side 4
Brev fra Jubeldegnet . . . . . side 5
Det kgl. danske Landhusholdningsselskab . . . . . side 8
Torp Friis Møller fortæller erindringer . . . . . side 10
Kaffebordet på Kirkegård . . . . . side 14

Tidsskrift for
Dansk Slægtsgaardsforening
Oktober – November 1993

Nr. 306 – 51. årgang

*Fest på Kirkegaard.
Dagny og Aage samlet med børn, svigerbørn og børnebørn ved deres 40 års bryllupsdag den 22. maj 1993.
Slægtsgårdens historie er beskrevet i en nyudkommet bog, der anmeldes på bagsiden. Bogen blev præsenteret ved en reception den 23. september og derom beretter arkivar Overby side 14.
Foto: Dansk Landbrugsmuseum.*

SLÆGTSGÅRDEN

LÆR AF FORTIDEN - LEV I NUTIDEN - VIRK FOR FREMTIDEN

Stiftet 5. juli 1941

Kasserer og sekretær:

Inger M. Hansen, Bjergårdsvænget 9, 2840 Holte,
tlf. 42 80 25 37. Træffes bedst tirsdag og efter 17.00. Postgiro nr. 8 08 31 42

Ejendomskonsulent:

Anders Frederiksen, Søndertoften 17, 9500 Hobro
tlf. 98 51 10 25

Hovedbestyrelsen:

Formand: Gårdejer Carl Martin Christensen, »Kaaregaard«, Badstrupvej 39,
Badstrup, 5485 Skamby, tlf. 64 85 11 74

Næstformand: Gårdejer Peder Møller Frifelt, »Lindegård«, Tyndkærvej 7,
6823 Ansager, tlf. 75 24 30 87
(Formand: Bladudvalget)

Gårdejer Vagn Mathiasen, »Solgaard«, Toeltvej 4, Langerød,
3480 Fredensborg, tlf. 42 19 38 37
(Formand: Nordsjællandskredsen)

(Ovennævnte tre udgør hovedbestyrelsens forretningsudvalg.)

Gårdejer Poul Ancher Hansen, »Stensebygaard«, Stensebyvej 23,
3730 Nexø, tlf. 56 48 84 60
(Formand: Bornholms Amt)

Gårdejer, fhv. borgmester Verner Larsen, »Biltrisminde«, Åbovej 17, Herlufille,
4160 Herlufmagle, tlf. 53 75 11 61

Gårdejer Arne Højland, Bakkedraget 3,
4270 Høng, tlf. 53 55 28 41
(Formand: Vestsjællands Amt)

Gårdejer Meta Larsen, Kornagervej 54,
4640 Fakse, tlf. 56 73 09 20
(Formand: Sjælland-Syd)

Proprietær Jens Peder Skov Jensen, »Hobygården«, Hobyvej 37,
4983 Dannemare, tlf. 53 94 41 63
(Formand: Lolland-Falster afd.)

Gårdejer Hans Peder Madsen, »Mariesminde«, Mariesmindevej 99,
5550 Langeskov, tlf. 65 97 23 21
(Formand: Fynskredsen)

Gårdejer Elise Jensen, »Højtoftegård«, Gammelby 40,
6100 Haderslev, tlf. 74 56 63 16
(Formand: Haderslevkredsen)

Gårdejer H. C. Clausen, »Holmbogaard«, Langbro 2 A, Ullerup,
6400 Sønderborg, tlf. 74 46 12 86
(Formand: Det sydlige Sønderjylland)

Gårdejer Carl P. Jensen, Vadgård, Vadgårdsvej 25,
6830 Nr. Nebel, tlf. 75 28 81 14
(Formand: Ribe Amt)

Gårdejer Knud Raunkjær, Magnolievej 114,
6880 Tarm, tlf. 97 37 30 08

Gårdejer Mads Andersen, Skårupvej 4, Hanning
6900 Skjern, tlf. 97 36 20 74
(Formand: Ringkøbing Amt)

Gårdejer Holger Buch Juul, Ribevej 13, Ødsted,
7100 Vejle, tlf. 75 86 50 21
(Formand: Vejle Amt)

Gårdejer Anders Knudsen Pedersen, »Kjærsgård«, Skadholsvej 5,
Gjærbøl, 7732 Snedsted, tlf. 97 93 42 71

Gårdejer Jens Kr. Nielsen, Toftegård, Vrouevej 15, Vroue,
7800 Skive, tlf. 97 54 70 31.
(Formand: Midtjysk kreds)

Gårdejer Henry Slemming, »Ryttergården«, Hammelevvej 23, Hammelev,
8500 Grenå, tlf. 86 32 01 99
(Formand: Arkivudvalget og Århus Amt)

Gårdejer A.C. Winther Hansen, »Trillbakkegård«, Korsbjergvej 3 b, Grydsted,
9240 Nibe, tlf. 98 35 16 03.
(Formand: Udvalget for økonomiske og landbrugsmæssige sager og
Himmerlandskredsen)

Gårdejer Esben Saksager, »Saksager«, Saksagervej 190,
9760 Vrå, tlf. 98 98 80 16
(Formand: Vendsysselkredsen)

Gårdejer Ingrid Houbak, »Gedemaalsgaard«, Sakstrupvej 32, Bjergby,
9800 Hjørring, tlf. 98 97 10 36

Formanden skriver

Medio oktober 1993

På årsmødet i Slagelse og senere i sommernummeret af Slægtsgården har Himmerlandskredsens formand A. C. Winther Hansen gjort sig til talsmand for det synspunkt, at Slægtsgårdsforeningen skulle forsøge sig som mægler i den fortsat løbende uenighed i toppen af dansk landbrug.

Jeg udtrykte dengang den opfattelse, at vi skulle fare med lempe, over for de landøkonomiske foreninger, ud fra den betragtning, at Slægtsgårdsforeningen har ganske andre mål.

I augustnummeret er der i Slægtsgården et par indlæg om emnet, der bestemte bekræfter problemet, men ej heller peger på løsninger. I de forløbne måneder er der sket ting og sager i toppen af organisationerne, og i dag må vi vel sige, at enigheden er svagere funderet nu end tilforn.

Men hvad gør vi? Kan vi gøre noget?

Lad mig understrege, at hvis vi har nogen mulighed for at formidle et bredere samarbejde, er vi selvfølgelig til rådighed, men vi må jo omvendt også erkende, at hele toppen har rig mulighed for at snakke sammen i de organer, primært Landbrugsrådet, hvor de mødes. Når der i landbrugskredse er generel utilfredshed med vore organisationer, kan det måske skyldes, at der er meget langt fra den enkelte praktiske landmand, og op til Kjeldsen i toppen af kransekagen.

Jeg deler ikke den generelle opfattelse af, at når folk når toppen i organisationen, bliver de pludselig umulige.

Jeg er ikke i tvivl om, at de gør et hæderligt stykke arbejde, ud fra de forudsætninger de har, men ofte efterlader de jo en opfattelse af, at de har for mange jern i ilden, og derfor måske sommetider mister jordforbindelsen.

Det var måske en overvejelse værd, om der skulle indføres en form for direkte valg til landbrugets top, vel vidende, at man nok i vid udstrækning ville vælge de samme folk.

Er vi så kommet videre, eller hvad?

Ja, så har vi jo selv sammensat toppen, og vel dermed også påtaget os et ansvar for at bakke op om de resultater der opnås.

Det kunne bygges op som et landbrugets parlament, hvor alle var valgt lokalt af kolleger, og derfor havde et bagland med bredde i erhvervet, og ikke i en interesseorganisation.

Lad mig understrege, at den absolutte enighed opnår man nok aldrig, men kunne kan opnå en fordomsfr meningsudveksling, mellem modsatrettede synspunkter og forskellige interesser, ja, så var meget nået.

Men lad mig til sidst påpege, at danske landmænd er en broget flok, med mange forskellige interesser, spændende fra deltids- og fritidslandmænd over de alsidige producenter, og videre til dem med den store specialiserede animalske produktion, og endelig storlandbruget, der primært er planteavlere.

Enhver kan se, at det er et alsidigt folkefærd, der selvfølgelig vil have mange forskelligrettede interesser, både af faglig og politisk art.

Carl M. Christensen

Slægtsgårdsarkivet:

Landbrugsmuseet, Gl. Estrup, Randersvej 4, 8963 Auning,
tlf. 86 48 34 44, lokal 35 (onsdag 11-15)

Arkivarer:

Ejgil Overby, »Klausholm«, Ansvej 12, 8620 Kjellerup,
tlf. 86 88 62 66

Aage Kirkegaard, Fløjstrupvej 29, 8900 Randers,
tlf. 86 49 43 03

Gård- og slægtsundersøgelser

Bo Johansen, St. Strandstræde 4, 1, 1255 København K,
tlf. 33 11 67 20 efter kl. 18

Redaktion:

Ole G. Nielsen, Lundforlundvej 8, 4200 Slagelse,
tlf. 53 58 40 16

Nr. 307 udkommer omkring 20. december. Stof til dette nummer skal være hos redaktøren inden den 20. november.

Eftertryk tilladt med kildeangivelse.

Tryk: ROSTED BOGTRYK/OFFSET, 4200 Slagelse, tlf. 53 54 52 65

50 år

Den 3. november fylder gårdejer Poul Ancher Hansen, »Stensegaard« 50 år.

Poul Ancher Hansen forpagtede i en meget ung alder sin fødegård, som han senere overtog. Gården blev de første år drevet med kvæg, senere og fremdeles drives den med svin.

Poul Ancher Hansen interesserer sig også levende for, hvad der rører sig i samfundet, og blev allerede som 32-årig indvalgt i bestyrelsen for Bornholms landøkonomiske Forening. Efter 8 år gik han ud, men sidste år blev han indvalgt igen.

En årrække var han formand for Bodilsker menighedsråd og er nu kirkeværge. Han har været medlem af brugsbestyrelsen indtil Brugsen lukkede og i bestyrelsen for den lokale Venstreforening.

Når Poul Ancher Hansens forestående runde dag omtales her, er det selvfølgelig fordi, han efter en årrække som bestyrelsesmedlem i Slægtsgårdsforeningen på Bornholm blev formand for kredsen i 1989 og samtidig medlem af Dansk Slægtsgårdsforenings Hovedbestyrelse.

Aage Tolstrup

60 år

Den 18. november fylder Ingrid Houbak »Gedemaalsgaard« i Bjergby ved Hjørring 60 år.

Ingrid Houbak har siden 1982, da vi oprettede Vendsysselkredsen, været et utrætteligt medlem af bestyrelsen. Siden 1984 har Ingrid Houbak været medlem af Dansk Slægtsgårdsforenings hovedbestyrelse, hvor hun øver en smuk indsats, ligesom hun heroppe har tegnet mange medlemmer til Slægtsgårdsforeningen.

Ingrid Houbak fører på smuk måde de gamle traditioner videre på Gedemaalsgaarden, som er ægtefællen, Frede Houbaks fødehjem. Ingrid har i det daglige stort arbejde med minkfarmen, og tager del i alt arbejde. Hun er en god hjælp og støtte for Frede i hans mange gøremål udadtil. De to danner et godt makkerpar med fælles interesser.

Tak for indsatsen i slægtgårdssammenhæng og tillykke med dagen og alt godt fremover.

*Peter Bentzen
Aabybro*

Sølvbryllup

Den 9. november fejrer Inger og Henning Hansen, Holte, sølvbryllup.

Et sølvbryllup er et familieanliggende, men når sølvbrudeparret undtagelsesvis omtales her i bladet, er det fordi sølvbrudeparret også har en anden fælles kærlighed, nemlig Dansk Slægtsgårdsforening.

I 1991 hyldede vi Inger M. Hansen for 25 år som foreningens sekretær og kasserer. Ægtefællen Henning Hansen, EDB-ekspert i KTAS, er den uvurderlige hjælper, som sammen med børnene Ulla og Kaare er sekretæren behjælpelig med det omfattende arbejde, som der udføres fra hjemmet i Holte.

Lad derfor lykønskningen til sølvbrudeparret også være en tak til familien for den uegennyttige indsats for Slægtsgårdsforeningen, som vi alle nyder godt af.

Hjertelig tillykke.

OGN

Fra hovedbestyrelsen

Onsdag den 13. oktober 1993 afholdt Dansk Slægtsgårdsforening hovedbestyrelsesmøde.

For at kunne få lejlighed til at bese det nyindrettede Slægtsgårdsarkiv, var mødet igen i dette efterår henlagt til Dansk Landbrugsmuseum, Gl. Estrup, hvor museet venligst stillede lokale til rådighed.

Landsformanden Carl Martin Christensen indledte mødet med tak til formanden for Vestsjællandskredsen – Arne Højland og hans medarbejdere for et veltilrettelagt og godt årsmøde i Slagelse.

Formanden kunne fremlægge regnskabet for Jens og Anna Jensens fond, som revisionen ikke havde fået afsluttet til årsmødet. Der var ingen kommentarer til regnskabet. Formanden kunne oplyse, at der kom mange henvendelser til Fondens legater, men desværre var de fleste ansøgninger fra unge, der søgte tilskud til landbrugsskoleophold, mens det er idéen med legaterne, at de skal fordeles i portioner, der kan mærkes, og tildeles unge landmænd, der vil på studietur i udlandet, og turen varer mere end 8 måneder.

Der kan også givet legat til studerende, som har behov for et kortere ophold i udlandet, for at samle materiale til deres studie.

I 1993 er der uddelt 5 legatportioner på 10.000 kr. og 2 legatportioner på 5.000 kr.

Om den strukturdebat, som er rejst ved årsmødet og som har været behandlet i de sidste numre af foreningens tidsskrift, redegjorde formanden for sine synspunkter, der er gengivet side 2.

Derefter udvikledes en interessant debat, som nu kan fortsætte i udvalget for økonomiske og landbrugsmæssige sager.

Der var kommet en henvendelse fra en dansk-polsk venskabsforening, men hovedbestyrelsen mente ikke der var meget slægtsgårdskultur i det gamle østland, og vi kulturelt er tættere forbundet med De baltiske Lande.

Efter meddelelserne gik man over til valgene.

Carl Martin Christensen blev genvalgt til formand.

Peder Møller Frifelt genvalgtes til næstformand.

Forretningsudvalget blev ligeledes genvalgt, idet formanden og næstformanden er selvskræve og Vagn Mathiasen også fortsatte.

Arkivudvalget fik en delvis ny sammensætning. Henry Slemming, Arne Højland og Hans Peter Madsen genvalgtes. Ingrid Houbak og A. C. Winther Hansen nyvalgtes. Meta Larsen ønskede at træde ud, og det samme havde Vagn Mathiasen med-delt.

Landsformanden rettede en meget stor tak til Vagn Mathiasen, som gennem 15 år har været arkivudvalgets formand, men nu ønskede at trække sig tilbage, da arkivet er flyttet til Jylland, og det ikke er nemt at holde den tætte kontakt fra gården i Langerød.

Vagn Mathiasen har været med til at flytte arkivet tre gange, og han afleverer det i den fineste stand.

Som tak for den store uegennyttige indsats for arkivet overrakte landsformanden den afgående arkivudvalgsformand en smuk gave.

Vagn Mathiasen takkede for gaven og ønskede alt godt for arkivet.

Arkivudvalget valgte senere på dagen Henry Slemming til formand for udvalget.

Bladudvalget havde genvalg af formanden Peder Møller Frifelt og Holger B. Juul. Elise Jensen nyvalgtes, da Torp Friis Møller har nedlagt sit mandat i hovedbestyrelsen. Medlemmerne kan

dog glæde sig, for Torp Friis Møller har lovet fortsat at bidrage til bladet, med sine læseværdige artikler om ofte komplicerede landbohistoriske og landbrugspolitiske emner.

Lovudvalget, der har været hvilende, blev nedlagt.

Udvalget for økonomiske og landbrugsmæssige sager blev vækket fra sin søvn, da problemet om strukturdebatten i landbruget blev henlagt til videre drøftelse i det udvalg. Til udvalget genvalgtes Verner Larsen, Jens Peter Skov Jensen og Carl Martin Christensen, mens A. C. Winther Hansen nyvalgtes. Sidste-nævnte blev også formand for udvalget.

Ejendomskonsulent Anders Frederiksen, Hobro orienterede om ændringerne på kontoret, idet foreningsgrundlaget er udviklet, og der er blevet ansat en advokat på kontoret, så man bedre kan varetage medlemmernes behov, bl. a. ved accordering.

(Læs Anders Frederiksens redegørelse side 7.)

Fra arkivudvalget orienterede den afgående formand og arkivar Overby.

Der har været mange besøgende og man glædede sig over de mange grupper, som har besøgt arkivet.

Fra bladudvalget oplyste udvalgsformand og redaktør at bladet nok skulle fortsætte med at udkomme, om end det kommende blad ville blive forsinket, da udvalget ønskede at få hovedbestyrelsesreferatet med. Men regelen er, at bladet udkommer omkring den 20. i de lige måneder.

Rejsseudvalget kunne oplyse, at slægtsgårdsrejsen til Norge havde været vellykket, og givet et pænt overskud på 5.600 kr. til foreningen

Sekretær og kasserer Inger M. Hansen oplyste at medlemstallet pt. var gået tilbage med 5 til 2338. Regnskab og budget godkendes.

Selvom der har været ekstraudgifter ved flytningen af arkivet, har foreningen gået ud af 1993 med overskud.

Årsmødet 1994 afholdes på Hindsgaul i dagene 28.-29. maj.

Formiddagskaffen vil blive serveret på Kaaregaard hos Kate og Carl M. Christensen. Udflugten om søndagen vil byde på besøg hos fhv. minister, godsejer p.p. Britta Schall Holberg og familien Hviid i Ebberup.

Om **årsmødet 1995** kunne Henry Slemming oplyse, at Århuskredsen, som har fået overdraget ansvaret, vil afholde selve mødet på Gl. Estrup, mens overnatning og fest vil blive afviklet i Grenå og udflugten henlægges til Mols.

Derefter berettede kredsformændene om livets gang lokalt. Og man kunne hele vejen rundt glæde sig over et stabilt aktivitetsniveau og god tilslutning.

Midtvejs i mødet blev der tid til spisepause, og derefter besøg i Slægtsgårdsarkivet, hvor arkivarerne Overby og Kirkegaard viste rundt og fandt frem.

Alle var imponeret over, hvor godt det fungerede.

OGN

NB.

Vedr. årsmødet i 1994 påtænker foreningens sekretær i samarbejde med redaktøren at tilbyde en fortur til årsmødet. Man har reserveret plads på en maritim efterskole ved Strib, og prisniveauet er sådan, at man kan få tre dage for to dages pris, når udgangspunktet er prisniveauet på Hindsgaul Slot.

Mere om forturen i næste nummer.

Brevet fra Jubeldegne

Af arkivar E. Overby, Slægtsgårdsarkivet

I Levring sogn, Kjellerup kommune findes en gammel slægtsgård (mindst 7 generationer), der bærer navnet Pinnebjerg. En kommunal vej mellem Midstrup og Hindbjerg er opkaldt efter gården, og mange, der henvender sig til folk på den adresse, er tilbøjelig til at skrive navnet med d, men det har det ikke en pind at gøre med. Gården hed i 1664 Penneberg, og, i følge Stednavneudvalgets udgivelse over Viborg amts stednavne, stammer navnet fra det gammeldanske ord pænning, en mønt, og dets oprindelse står formodentligt i forbindelse med møntfund på gården.

Den nuværende ejer er Palle Skovborg. Han overtog gården i 1990 efter sin fader, Jens Bülow Tind Skovborg, som igen havde overtaget gården i 1949 efter sin fader, Kristian Skovborg. Sidstnævntes fader, Jens Thøger Skovborg, var den første Skovborg på gården, idet han blev gift med datteren på gården og overtog den i 1863 efter sin svigerfader, Andersen.

For nyligt har arkivet modtaget en del gamle dokumenter fra Pinnebjerg til fotokopiering. Blandt de gamle papirer fandtes et brev, dateret 8. juli 1843, som var afsendt fra England af Jens Thøger Skovborgs bedstefar, Jens Schouborg, der havde været degn i Levring i perioden 1802-1840. Jens Andersen (navnet Schouborg tog han i 1784) var født i Styvel ved Jelling og blev i 1789 skoleholder i Hjortsvang på samme egn. Hans første kone døde inden han flyttede til Levring, og med hende havde han sønnen Anders, som i 1811 kom i engelsk krigsfangenskab. Efter en noget omtumlet tilværelse endte Anders som plantageejer på Jamaica. I 1843 besøgte han faderen, der da var blevet enkemand for tredje gang, og inviterede ham til sit forestående bryllup i Hungerford i England.

At den gamle mand virkelig kom af sted til udlandet bevidnes mærkværdigvis ved et brev fra N. F. S. Grundtvig til dronning Caroline Amalie, offentliggjort i tidsskriftet »Danskeren« i 1891. Afsnittet om Schouborg lyder således: »London, den 13. juni 1843. – – – Det mærkeligste, jeg for resten har set og hørt på rejsen, er, hvad jeg opdagede i fredags aftes (den 9. juni), da jeg – vranten i regnvejrr – kom ombord på damperen i Hamborgs havn. Thi der fandtes ikke blot ved et vidunder blandt 19 passagerer 8 – skriver otte – danske, men blandt dem igen en mand, kun 3 år yngre end jeg, som fortalte i alles påhør, at han gjorde denne rejse for at vise sin fader England.

Dersom dronningen ved, hvad en kældermand er i figurlig forstand, vil Deres Majestæt vel fristes til at tænke, at jeg i mangel af bedre selskab har taget til takke med en sådan ombord. Men her var dog en aldeles bogstavelig sandhed, at en rig planter fra Jamaica, der efter to giftermål ville slå sig fra verden med det tredie og leve af sine renter, havde været ovre i Jylland og besøgt sin gamle fader, jubeldegne (degn i 50 år) og skoleholder Schouborg, og tog nu ham med sig i hans 89de år, (Schouborg var nu »kun« 83 år) for at vise ham England og så følge ham hjem igen, og hvis landet behagede hans tredie kone, opslå sin bolig på en herregård midt iblandt os. Dette er noget, jeg ved, vilde strax tiltrukket Deres Majestæts opmærksomhed, så jeg ville ønske, at jeg kunde fortælle den lille mærkværdige historie helt og holdent. Men det forhindrede den gamle paters vedholdende søsyge fra Elben til Themsen, uden tvivl den første sygdom i hele hans liv, ligesom det var første gang, han forlod landjorden.«

At Jens Schouborg lavede op igen, bevidner det omtalte brev, der i sin ordlyd er som følger:

»Heneger – Ford den 8de Juli 1843

Gode Ven!

Jeg kan nu have den store Glæde at lade Eder vide, at jeg kom lykkelig og vel til London den 12te Juni. Jeg maatte fra Ham-

borg paa Vandet til London i den Tid udstaa en streng Kur, men det var ikke mig alene, men næsten alle dem, som var paa Skibet, da Havet var saa uroligt, at Skibet væltede op og ned med os saaledes, at de, som ikke vare vante til Søen ikke kunde undgaa at blive søsyge. Men dette varede ikke længe, førend jeg var lige frisk og sund og jeg befinder mig nu saa vel og fornøjet, at jeg aldrig kunde ønske det bedre. Jeg lever hver Dag saaledes, at ingen Herremand i Danmark kan have det bedre eller mere honnet. Jeg gaar hver Dag saa fint klædt, som ikke mange i Danmark til hver Dag er bedre klædte, og min Søn og hans meget skønne og gode Kone, som han havde Bryllup med 4de Dagen efter, at vi var komne til London og som jeg ogsaa havde den store Glæde at tage Del i denne højtidelige Forretning; vi rejste samme Dag ud paa Landet 16 danske Mil fra London til deres smukke og skønne Gaard, som ligger i en skøn og ikke liden By, hvor der gaar en Kanal igennem og tæt hen ved Gaarden og Haven, som er en meget skøn Have med mange Frugttræer og skønne Blomster af mange Slags og tillige af store svære Stikkelsbær, Ribs bær, Hindebær og alle andre Slags Bær er der nok af.

Hvad selve Gaarden er angaaende, da er den skøn med 2 Etagers Værelser, som bestaar af 12 rigt og kostbart møblerede og i samme er alle Gulvene belagt med meget skønne Gulvtæpper endog i selve Køkkenet. Værelserne er alle gipsede og Murene betrukne med skønne blomstermalede Papirer, store høje Vinduer, som er saadan indrettede, at i samme kan den halve Del trækkes op lidt og meget, ligesom de finder for godt, ja der er kostbare Rullegardiner og dobbelte Paneldøre af Maghonitræ, som kan lukkes sammen om Aftenen. Ved Siderne er af tvende Slags kostbare Tøjer fra Loftet til Gulvet saa overmaade skønt prydet, at jeg har aldrig set noget saa skønt og saaledes er hver Ting næsten ubeskrivelig og saa ordentlig indrettet. –

Spisetiden er saaledes indrettet. Kl. 9 drikker vi The og samme Tid spiser vi Frokost og hvortil Bordet er saa honnet dækket og med alt, som dertil hører endog for enhver Standsperson, til Middag spiser vi ikke før mellem Kl. 2 og 3, saa bliver Bordet dækket, prydet med svært massivt Sølv tøj, som ikke mange ser saaledes i Danmark og her er ingen Dag, vi endog spiser ringere end 3 Retter Mad, og det er saadanne Retter, som sættes for enhver Standsperson, om det saa var Kammerherrer og saaledes er her mange Familier i England, der lever saadan, thi der er en stor Del rige Folk og deriblandt er min Søn en af disse.

Som jeg nu her kan have den Glæde at lade Eder vide, at hans gode Kone har hver Dag i Indkomster i danske Penge 15 rbd (30 Kroner) og min Søn af hans ligesaa meget, saa de nu begge til sammen hver Dag have 30 rbd at leve af, saa man kan heraf indse, hvor stor en Rigdom den gode Gud har velsignet disse mine kære Børn med og hvoraf nu ogsaa jeg ved Guds vise Styrelse høster saa mange Guds velsignede Frugter; og hvor jeg Morgen og Aften vil aldrig forglemme at takke den gode Gud for al den store Godhed imod mig, jeg skal i mine Bønner bede til den gode Gud for min bedste, kære Søn og hans kære, gode Kone, som er saa overmaade veltænkende imod mig, ja ubeskrivelig, jeg er nu saa lykkelig, som noget Menneske på denne Jord, kan ønske sig. – Jeg er saa frisk og sund, at jeg forestiller mig, at den gode Gud lægger mange Aar til min Alder, da jeg nu lever overmaade godt, og jeg er saa fornøjet, har ingenting at bryde mit Hoved med, jeg har nu den bedste Tid til at holde mine Tanker henvendte til min algode Fader i Himmelen, som nu skal være min kære Forretning.

Her er ogsaa nok, at hver Dag se af det, som fornøjer Øjet, baade i denne skønne By, som har saa mange skønne Haver med saamange skønne Blomster af forskellige Kulører, som der ikke er nogen af i Danmark. – Naar man vil gaa uden for Byen, saa er

der, hvor man ser af levende Hegn af Tjørn, alle Marker indhegnede og saa pænt klippede og saa tætte, at en Fugl næppe kunde komme derigennem; disse Marker er besaaede med Vinterhvede, Bønner, Vikker, Ærter, Vaarsennep, Kløver og mange andre Slags Græs, som alt staa saa meget af enhver Slags, at der som nogen i Danmark saa dette, vilde han forundre sig derover, men saa skulle de tillige se, hvorledes de behandler deres Jorder, de bliver ved at pløje og harve det saalænge, der findes det mindste Ukrudt i samme, det er som en Gartner behandler et Urtebed i en Have; de høster ogsaa saadanne Frugter af deres Arbejde, at der staa store Stakker hos dem. –

Jeg vil nu ogsaa lade Eder vide, hvorledes Gudstjenesten her i Kirken i England forrettes; vi gaar hver Søndag to Gange i Kirken, første Gang Formiddag Kl: 10 og Eftermiddag Kl: 6, her er saa mange Præster, som prædiker, at en Præst prædiker kun een Gang i hver Maaned i vor Kirke. Vor Kirkeforretning er meget forskellig for den i Danmark; Præstens Klæder er næsten ligesom de andres Klæder, han gaar op paa Prædikestolen i sort, kort Kjole og har ikke nogen Bladkrave, saa man ikke paa deres Klæder kan kende dem fra andre Mandspersoner. Saa snart Gudstjenesten begynder, gaar Præsten op paa Prædikestolen og læser han en kort Bøn og saa siger han nogle faa Ord og saa begynder Orglet og Menigheden med Sangen og for hvert Psalmevers siger Præsten nogle faa Ord, indtil Sangen er tilende, saa ligger der paa Prædikestolen en stor Bog, hvori han først læser længe, saa snart han er færdig med dette, saa prædiker han en lang Prædiken, uden at læse i Bogen, naar han har sluttet sin Tale, saa siger han ligesom forhen, førend Sangen begynder nogle faa Ord, saa begynder Orglet og Psalmesangen og Præsten siger for hvert Vers nogle Ord; naar Sangen er tilende, holder han en kort Bøn, og saa er Tjenesten tilende; jeg kan ikke nøkksom beskrive med saadan Højtidelighed, Orden og Agtsomhed, som hele Menigheden, baade Unge og Gamle viser i al den Tid, Gudstjenesten forrettes, man skal ikke se et Menneske, der ser til nogen Side; Præsten holder en Bøn, naar han skifter Prædikenen og saa vender hele Menigheden sig om og bukker sig ned, indtil Bønnen er endt, saa vender de sig om imod Præsten; ja der er ikke som i den danske Kirke, den allermindste Uskik. –

Jeg skulde nu lade Eder noget vide om, hvad jeg haver set i London; – vi var der kun en kort Tid og da min Søn havde saa mange Forretninger, saa kunde der ingen Tid blive til at se meget, da jeg ikke turde vove mig ud i Byen, for det mindste jeg havde gaaet fejl, saa kunde jeg ikke redet mig selv, da ingen forstod mig og jeg lige saa lidt forstod dem. Min Søn var en eneste Dag ude med mig, og da var vi ogsaa nede for at bese Tunnellen, hvor vi ogsaa gik helt igennem; det var et skønt Syn at se deres store Dybde 30 Alen, dens Bredde var 12 Alen, hvor der var en Mur i Midten med mange runde aabne Hvælvinger, hvor der var Lys i hver en Aabning og hvor der var smaa Butikker med Spise og Drikkevarer, over Tunnellen var en 8 Alen rund Hvælving; ved Enden af Tunnellen var runde trapper som gik i Slangegang ned til Bunden af samme; vi gik ned ved den ene Side af Themsen og op ved den anden; de store svære Skibe sejlede oven over os. – Ja, der var og en stor muret Bro over samme, hvor Skibene gik neden under igennem store runde Aabninger. – Efter at vi

havde beset dette, gik vi op i Byen, ja vel en Fjerdingvej omkring i Gaderne, hvor der holdt forspændte Karether i hundrede Tal, som staa tilrede for enhver, som havde Lyst til at køre kort eller langt, ligesom enhver især fandt Fornøjelse i; da min Søn og var næsten træt af at gaa længere, saa hyrede han en meget skøn Kareth, hvor hans Kæreste, han selv og jeg kørte vel over en dansk Mil omkring i Gaderne. Ja, hvad der var at se, kan jeg ikke beskrive; der var næsten overalt store svære 4 Etagers Bygninger, hvor Vinduer og Døre var høje og store indrammede med Spejlglas, nogle saa store af helt Glas, at man maatte forunder sig derover, man kunde næsten ikke taale at se paa dette meget Spejlglas. – Ja, at det lidet, jeg i den korte Tid saa, tænker jeg ikke, der findes nogen Stad i Verden som London. Themsen gaar 3 danske Mil op igennem Byen, hvor der ligger Skibe i Tusindtal, og Gaderne er alle saaledes af alle Slags Kørende, af Karether og saadanne forunderlige Vogne, som der ikke ses nogen af i Danmark, saa man kan næsten ikke komme frem paa Gaderne for Kørende og Mennesker, saa det heller ikke er saaledes noget andetsteds. Min Søn var ikke velfornøjet med, at dette Brev, som blev leveret Degnen Petersen, ej var gaaet rigtig med, da det ikke er kommet til London, saa han ikke kunde forstaa, at dette ikke ligesaavel som de andre Breve kunde blive befordrede. Nu vil jeg endnu lade min Søns gode Ven og hans gode Søster vide, at hans Kone har af Sølv, som er hendes af Værdi for 1000 Rbd, foruden hvad min Søn har baade i Jamaika og her vist nok lige saa meget, saa at der er ikke mange i Danmark rigere, end de er. – Jeg er meget velset imellem dem, som er meget agtede ikke allene for deres honette Opførsel er de ogsaa agtede, saa de i Danmark maaske ikke har tænkt eller troet dette, men hvad jeg nu har skrevet, er ikke sagt for at være stolt deraf, men dette er den rene Sandhed. Jeg vil nu denne Gang slutte med kærlig Hilsen fra min Søn og hans meget agtede, gode Kone og tillige fra mig selv, som stedse skal have Eder i min Erindring, som gamle gode Venner, og min Søn takker Eder for Eders beviste Godhed og vi beder at hilse Præsten, hele Familien og tillige alle andre gode Venner. Jeg er stedse Eders gode Ven

J. Schouborg.«

Brevet har forøvrigt haft en interessant skæbne. En søstersøn af Jens Schouborg, der var på besøg på Kjellerup-egnen i 1904, fik brevet med til København til afskrift. Det blev foretaget af datteren Anna Lauritzen, som ønskede at sende brevet retur sammen med en takkeskrivelse og renskrivning af brevet. Af en eller anden uforståelig grund blev de ikke sendt af sted, og først i 1935 dukkede de op hos Skovborgfamilien på Pinnebjerg via overretssagfører Arne Sundbo, der var meget historisk interesseret, og som sandsynligvis har haft med en opgørelse af boet at gøre.

Hvad der ellers skete med Jens Schouborg? Han vendte ikke tilbage til Danmark, men rejste med sønnen til Jamaica. Hans livslyst var da langt fra udslukt, idet han overlevede Anders og ligger begravet på Metcolfe kirkegård på Jamaica. Han blev 115 år!

Jens og Anna Jensens Fond

udlåner penge til unge landmænds etablering af selvstændigt landbrug, både ved familiehandel og ved køb på det frie marked.

Ansøgninger kan fremsendes løbende og bliver behandlet på halvårslige møder.

Fonden yder også legater til unge landmænd under uddannelse. Legat er enten på 5.000 kr. eller 10.000 kr. Legaterne skal primært anvendes til studierejser i udlandet.

Ansøgning kan fremsendes hvert år inden udgangen af april måned, og vil blive behandlet i maj/juni måned.

Henvendelse til: **Carl Martin Christensen, Kaaregaard, Badstrupvej 39, 5485 Skamby**

Slægtsgårdsarkivet meddeler

I bestræbelserne på at få registreret de arkivalier, der tilgår arkivet, på den bedste måde, har arkivarerne udformet et skema, som bedes udfyldt og vedlagt afleveringer.

Skemaet er gengivet her, og vil man enten undgå at klippe i bladet eller skulle bruge flere skemaer, så kan man tage fotokopier.

Afleveret af:	
Navn _____	
Adr. _____	
Tlf. _____	
Sted _____	Årstal
Sogn _____	
Ved fotos: Navne angives fra venstre mod højre, forreste række først	
Gave ☐	LÅn ☐
Sign. _____	

Norge i høstsol

Septemberrejsen i høsttiden til Midt Norge var begunstiget af det skønneste vejrlig og havde mange slægtsgårdsdeltagere.

Der var stille i fjeldtrakterne og solen skinnede over landet som i de dage bragte høsten i hus. Først blev Oslo beset med Vigelandsanlægget i Fragnerparken, dernæst Bygdø med vikingeskibene og Fram og Kontiki og på vejen mod Sjusjøen gjorde man et stop i Eidsvoll, hvor nationalforsamlingsbygningen fra 1814 blev gennemgået. Fra Sjusjøen ved Lillehammer med fjeldstuen som et ypperligt udgangspunkt, gik turene til fjeldområdet ved Pellestora, til Lillehammer, hvor Majhaugen og malerisamlingen vakte stor opmærksomhed, til Gudbrandsdalen og Per Gyntlandet med besøg på Aulestad (Bjørnstjerne Bjørnson) og på nedturen stoppede man ved Hadeland Glasværk og på Storøen i Tyriffjorden hvor kaffen og vaflerne gjorde godt.

Høstturen bekræftede alle tidligere antagelser: At Norge i september giver feriedage et skønt præg. En stor tak til alle i Slægtsgårdskredsen, som var med og kastede glans over dagene.

Jens P. Petersen

Ejendomskontorets rådgivning udvidet med advokat

Den 1. november d. å. sker der en udvidelse af ejendomskontorets rådgivningsområde, idet der også bliver tilknyttet en advokat, som skal tage sig af den mere juridiske rådgivning, bl. a. kriseproblemerne i landbruget. Den nye advokat er 40 år og hedder Jens Bærnthsen.

Samtidig er det lokale område udvidet til også at omfatte landbocentret i Randers. Aftalerne herom er kommet i stand for ca. 1 måned siden.

Advokat Jens Bærnthsen står naturligvis også til rådighed for Slægtsgårdsforeningens medlemmer, og når han om kort tid tiltræder, vil han hver dag være at træffe på samme telefonnummer – 98 51 10 25 – som undertegnede. Telefonrådgivning er gratis.

Anders Frederiksen

Det kgl. danske Landhusholdningsselskab

Ved direktør Jens Wulff

Det kongelige danske Landhusholdningsselskab der blev stiftet i 1769, under kong Christian VII, er Danmarks ældste landboorganisation af sin art. Starten var beskeden og ikke alene knyttet til landbruget, men også til både kunsten og handelen idet formålet beskrives som selskabet »for opmuntring ved priser og præmier til landmanden, kunstneren og handelsmanden, udi Hans kongelige Majestæts samtlige riger og lande«.

Senere er selskabets virksomhed begrænset til en funktion inden for jordbrugsområdet, hvor det fortsat virker som præmieringsselskab, informator og initiativtager.

Med baggrund i kong Christian VII bevågenhed, har de skiftende majestæter været selskabets protektorer gennem tiderne.

Ifølge sin formålsparagraf skal selskabet i dag virke for, at »fremme det danske landbrugs almene vel«. Selskabet skal altså ikke alene arbejde for sine egne medlemmer, men også for »landbrugets almene vel«. Det skal dog understreges, at selskabets medlemsvirksomhed med generalforsamling, bestyrelsesråd og præsidium, er det fundament på hvilket selskabets virksomhed udvikles. Selskabets medlemstal ligger i dag på ca. 1900 hvilket i sig selv ikke er tilfredsstillende, men må tages til efterretning i en tid, hvor der i andre af landets organisationer ses en medlemstilbagegang. Der skal dog ikke herske tvivl om, at vi i selskabet meget gerne ser en tilgang af nye medlemmer således, at en række af de iværksatte aktiviteter kan styrkes.

Selskabet ledes af et bestyrelsesråd under forsæde af et præsidium. Den øverste myndighed er selskabets generalforsamling, der normalt afholdes i marts måned. Bestyrelsesrådet består af 20 direkte medlemsvalgte personer og indtil 20 særligt udpegede medlemmer, medens præsidiet består af tre direkte valgte medlemmer med en konstitueret ledende præsident, med et sekretariat til varetagelse af de daglige og redaktionelle forretninger.

For at opfylde det kolossale behov for oplysning der eksisterede i begyndelsen af 1800-tallet, startede selskabet udgivelsen af det der i dag er medlemsbladet »Tidsskrift for landøkonomi«. Tidsskriftet udkom første gang i 1814 og er Danmarks ældste landbrugsblad. Tidsskriftet udsendes til medlemmerne og til en abonnementskreds fire gange om året. Tidsskriftet bringer artikler og oversigter af blivende værdi. I tidsskriftets nuværende redaktion bestræber vi os fortsat på, at udvælge artikler med en stor nyhedsværdi, samt artikler der ikke umiddelbart er tilgængelige i andre blade og tidsskrifter.

Tidsskriftet vil endvidere, som medlemsblad, indeholde referater af generalforsamling samt indlæg fra andre møder og seminarer, gennemført i selskabets regi. De redaktionelle bestræbelser er på et sagligt grundlag, at orientere om aktuelle emner i ind- og udland. Nogle vil måske mene, at tidsskriftets arkiver til tider kan være for omfattende, men det er redaktionens opfattelse, at der fortsat er behov for et neutralt organ, hvor også mere kontroversielle emner kan belyses på et politisk neutralt grundlag.

En anden af selskabets traditionelle udgivelser er Landbrugsårbogen. Denne vil i 1994-udgaven foreligge i den 95. årgang. Årbogen udsendes til alle selskabets medlemmer og sælges i abonnement og løssalg gennem selskabets sekretariat og boghandlere. Årbogens formål er, at bringe den bedst mulige oversigt over landbrugets institutioner, faglige og fællesøkonomiske organisationer samt oversigt over enkeltpersoner med tilknytning til dansk landbrug. Landbrugsårbogen har gennem årene været meget værdsat af brugerne, idet den ikke er beskrivende eller vurderende, men alene har det sigte, at formidle systematisk ordnede og konkrete oplysninger. Med sit grønne omslag er Landbrugsårbogen et velkendt stykke »inventar« på alle konto-

Det kgl. danske Landhusholdningsselskabs hidtidige bygning på Rolighedsvej 26, med statuen af Edward Tesdorpf foran.

rer og hos de personer, der sætter pris på let tilgængelige oplysninger, når der skal skabes kontakt til jordbrugets beslutningstagere og rådgivere.

Landhusholdningsselskabet udsender endvidere hvert år en lommekalender. I 1993 blev formatet og lommekalenderens layout ændret, en ændring som vi må erkende ikke blev særlig godt modtaget hos vore medlemmer. Det er derfor besluttet, at lommekalenderen fra 1994 igen udsendes som den velkendte »lille blå«, med de specialsider Landbrugsraadet stiller til rådighed med »Tai om landbruget«, med statistisk materiale om landbrugets produktionsforhold, eksport, økonomi m. v. Lommekalenderen udsendes i 1994 i sin 53. årgang.

En anden og vigtig social-kulturel medlemsaktivitet er selskabets årlige sommerekursion, hvor der som regel deltager ca. 100 medlemmer. På en to dages ekskursion besøges virksomheder, institutioner, kulturelle seværdigheder og ikke mindst private ejendomme. Der lægges vægt på besøgssteder, hvor der normalt ikke er offentlig adgang. Senest gik selskabets sommerekursion til Norge, hvilket er omtalt i Slægtsgården nr. 305 side 9.

I 1978 besluttede Landhusholdningsselskabet at søge dets »arbejde til jordbrugets fremme« aktiveret og styrket gennem oprettelse af et Akadimiråd. Til indtrædelse i dette, bad man en række fagkyndige repræsenterende jordbrugsforskningen, rådgivningen, det primære erhverv og industrien om, at lade sig repræsentere med i alt 16 personer.

Akadimirådet har følgende hovedformål:

- at fremme kanaliseringen af ny viden fra forskningen til jordbrugserhvervet samt være katalysator for nye forskningsinitiativer med produktionsfremmende sigte.
- at virke som kontaktorgan mellem jordbrugserhvervet, forskningen og samfundet.
- at fremme den samfundsmæssige forståelse for det danske jordbrug og dets problemer.

Disse formål søges varetaget ved arrangementer af faglig og tværfaglig karakter. Ved møder af typen høringer og seminarer belyses problemstillinger, hvis løsning er af betydning for jordbrugserhvervets trivsel. Afholdelse af mere åbne møder, som f. eks. selskabets vintermøde, er møder hvor mere almene og generelle problemer for erhvervet og samfundet belyses. Nedsæt-

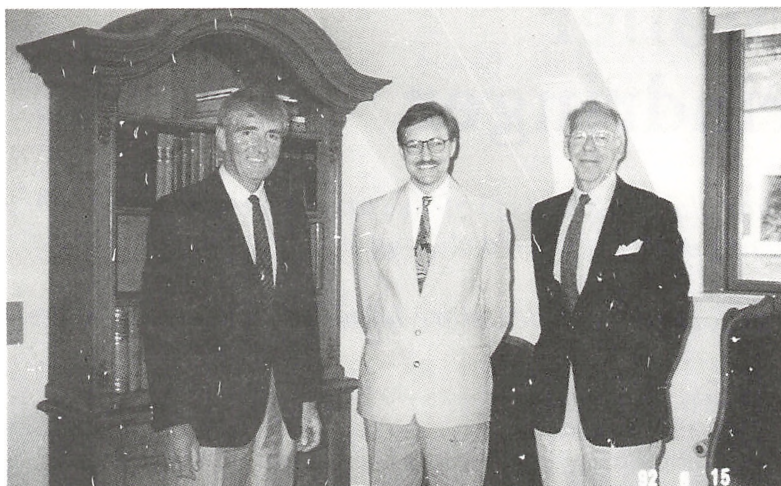

Foto: Under indvielsen af de nye lokaler var selskabets præsidium repræsenteret ved professor A. Neimann-Sørensen (til højre). Forlagets nye direktør Chr. Jensen (midten), og selskabets direktør Jens Wulff (til venstre).

telse af ekspertgrupper til behandling af særlige spørgsmål og udgivelse af særrapporter er også en af de funktioner som Akademirådet påtager sig.

For tiden planlægges et seminar til afvikling i november måned over emnet »Kvalitetsstyring i jordbruget«. På dette seminar tages der hul på diskussionen om hvorledes det primære jordbrug kan styrke afsætningen af vore landbrugsprodukter gennem en styrket dialog om den produktbestemte kvalitet og de dermed forbundne muligheder for at sikre afsætning, pris og i sidste ende jordbrugets mulighed for at overleve i fremtidens produktions- og kontrolsamfund.

Akademirådets aktiviteter gennemføres i samarbejde med selskabets præsidium. I mange tilfælde er der modtaget faglig og økonomisk støtte fra industrien, forskningsinstitutioner og offentlige styrelser, uden at dette har anfægtet Akademirådets mulighed for selvstændighed.

En årlig tilbagevendende aktivitet, programsat af Akademirådet, er selskabets vintermøde, hvor emner af jordbrugs- og samfundsmæssig betydning belyses af indbudte foredragsholdere ved et åbent møde, hvor der er gratis adgang for alle interesserede. Der er tradition for, at netop vintermødets emne skaber debat i videre kredse. Således var det gennem vintermødet der blev skabt debat om den humane ernæring og dennes mangfoldighed af problemstillinger. De sidste års emner har behandlet »Braklægning og skovrejsning«, »Den globale fødevarerforsyning« og »Husdyrbrugsproduktion og etik«.

Som en vigtig, men mindre omfattende, aktivitet kan nævnes selskabets »Analyse-ring«. Dette er en anonym kontrol af autoriserede laboratoriers analysemetoder. En kontrol der gennem udsendelse af materiale til standardanalyse og statistisk behandling af analyseresultaterne, giver det pågældende laboratorium sikkerhed for, at dets analysemetoder giver resultater der ligger inden for de grænseværdier, som er påkrævet for den pågældende analyse.

Gennem den ekspertise der på de sekretariatsmæssige områder er etableret i selskabets sekretariat, har selskabet de senere år varetaget sekretærfunktionen for den danske afdeling af Nordiske Jordbrugsforskere Forening. Denne funktion giver en tæt kontakt til de danske og nordiske forskermiljøer. På det nordiske plan har der været arrangeret kongresser og møder. For tiden planlægges NJF's 75 års jubilæum til afvikling i København i november 1993.

Gennem selskabets administration af en række fonde, tilvejebragt som testamentariske gaver, er der skabt mulighed for, at uddele rejselegater til studerende og hædersbevisninger til personer, der har udøvet en fortjenstfuld indsats i forbindelse med deres ansættelse i jordbrugserhvervet. Fortjenstmedaljer som »For lang og tro tjeneste« og »Den fortiente til Ære« er meget

værdsatte hædersbevisninger. Foruden de ovennævnte legater og hædersbevisninger støttes videnskabelige undersøgelser der har til formål at bekæmpe sygdomme og forbedre sundhedstilstanden hos vore husdyr.

Det kgl. danske Landhusholdningsselskab er som en selvejende medlemsvirksomhed placeret som en politisk neutral forening, der naturligvis har sine begrænsninger, men som på den anden side har en sådan grad af frihed, at det kan udnyttes til at iværksætte nye initiativer, hvor en politisk neutral holdning vil virke befordrende for forløbet. Selskabet tilstræber et bredt samarbejde med jordbrugets generelle organisationer og disses etablerede informations- og rådgivningsvirksomheder.

Mange vil kunne nikke genkendende til selskabets bogudgivelser, hvor ikke mindst lærebøger til landbrugsskolerne og gode opslagsbøger vil være kendt. Den mangeårige tradition for udgivelse af fagbøger til jordbrugssektoren blev ændret, da selskabet med virkning fra den 1. april 1992 besluttede, at selskabets forlag, **Jordbrugsforlaget** skulle indgå i en fusion med De Studerendes Råd's (DSR) forlag på Landbohøjskolen.

Det nye forlag, der bærer navnet **Jordbrugsforlaget ApS**, er etableret med en redaktion, der deler sekretariat med selskabet. Dette har givet dels nogle personalemæssige besparelser, men også en bredere flade, idet forlaget nu også har en stor omsætning af udenlandsk faglitteratur, samt speciallitteratur til den veterinære sektor.

Som en følge af fusioneringen er selskabets bogsalg overført til ekspedition gennem DSR's boghandel. Dette har bl. a. medført, at der for selskabets traditionelle bogtitler, er åbnet et udvidet vindue til udenlandske forlag, med de afsætningsmuligheder dette måtte give.

I fortsættelse af dette samarbejde er bladet **Landbonyt** og selskabets bogklub med bogen *Alt det Nyeste m. fl.* overgået til udgivelse gennem **Jordbrugsforlaget ApS**.

Siden begyndelsen af 30'erne har selskabet holdt til i sit eget hus på Rolighedsvej, tæt ved Landbohøjskolen. Gennem de senere år har Landbohøjskolen imidlertid haft ønske om at erhverve ejendommen i forbindelse med udbygningsplaner på den pågældende grund. I begyndelsen af 1992 fik Landbohøjskolen de midler, der skulle danne grundlag for en udbygning på Frederiksberg og dermed for køb af selskabets ejendom.

Det var med vemod, vi fraflyttede ejendommen til de lejede lokaler, hvor selskabets sekretariat i dag har etableret sig, stadigvæk nær ved Landbohøjskolen, hvor også **Jordbrugsforlaget's** boghandel, Danmarks største fagboghandel, har til huse.

Interesserede henvises til Landhusholdningsselskabets sekretariat på telefon 38 88 66 88.

Jens Wulff

Torp Friis Møller fortæller erindringer

Torp Friis Møller, Årslev, der har glædet »Slægtsgårdens« læsere med mange landbrugspolitiske og historiske artikler, har skrevet sine erindringer fra et langt liv i landbrugsorganisationernes tjeneste.

Her bringes et uddrag, som også fortæller om den store udvikling i kreatursektoren.

Min far kom til Aarslevgård i 1908 som forkarl fra slægtsgården Møllergård i Genser. Han var det 5te barn ud af en søskende flok på 8. I 1910 blev han gift med eneste datter på Årslevgård og kort efter overtog de gården i forpagtning. Som så mange andre sønderjyder måtte han deltage som prøjsisk soldat i 1. Verdenskrig, hvor han i 1918 blev taget som engelsk krigsfange og først kom hjem i 1919. To sønner blev født i 1910 og 1912 samt en datter i 1914, hvorefter jeg så blev født som en efternøler i 1923.

Under krigen måtte morfar så igen klare gårdens drift, og ved hans død i 1919 overtog mine forældre så gården.

Mine ældre brødre gik begge studievejen og blev uddannede som henholdsvis maskin- og bygningsingeniør. Selv blev jeg gift i 1944 og i 1946 overtog jeg gården i forpagtning indtil 1957, hvor jeg fik gården overdraget. Allerede i 1945 pådrog min hustru sig en slem gigtfeber, der med årene udviklede sig til kronisk leddegigt, som kom til at vræge hende livet igennem, og indirekte også senere kom til at indvirke på mit engagement som organisatorisk deltager i landbruget.

Efter den tids forhold havde far været en dygtig landmand, og ved siden af handlede han en hel del særlig med heste og gik stærkt ind for avlen af belgierheste. Selv om han var i sogneråd og menighedsråd samt var formand for husdyrvoldgiften, undgik han bevidst andet organisationsarbejde i landbruget. Han var dog deltager i arbejdet i landboforeningen og det lokale slagteri, men kun på et lavere plan, og han advarede også mig om at gå for stærkt ind i det, fordi han mente det for stærkt skadede den hjemlige bedrift.

Sammen med omkring 80% af sognets bønder havde far også været medlem af LS-bevægelsen. Med denne bevægelses fraterisering med såvel nazister som besættelsesmagt under krigen, havde den totalt ødelagt sig selv, men efter en stærk udrensning forsøgte man alligevel at videreføre organisationen. Far sagde til mig: Jeg tror såmænd ikke den igen kommer til at få slagkraft, men jeg synes alligevel, du skal støtte den for at lægge mere pres på de andre landboforeninger, og derfor meldte jeg mig ind i denne og blev ret omgående valgt til formand for Aabenraa amtskreds samt senere medlem af landsbestyrelsen. De mennesker, jeg her fik berøring med, var en broget forsamling. Adskillige kan vel betegnes som datidens provoer blandt landmænd, og ikke altid lige velanskrevet af flertallet, men der var også gode velanskrevne og rettænkende landmænd iblandt, og mange af dem traf jeg senere på andre steder på fremtrædende poster i landbrugets forskellige organisationer. Med støtte af LS-medlemmer blev jeg selv foreslået og valgt ind i Aabenraa amts landboforenings bestyrelse. Her blev jeg dog i begyndelsen modtaget med nogen mistro og betænkelighed, men efter en årække som bestyrelsesmedlem blev jeg enstemmigt valgt som formand. Senere også næstformand i den nordslesvigske fælleslandboforening.

LS bevægelsen fik aldrig for alvor sin renaissance, og landboforeningerne gik efterhånden stærkere ind i landbrugets økonomiske forhold, end den tidligere havde gjort. Daværende formand Pilegaard Larsen sagde en gang til mig på tomandshånd: Jeg kan ikke lide LS, men jeg må indrømme, at den er vores dårlige samvittighed. Senere startede fynboen Alfred Larsen en ny lignende organisation, og denne bevægelse fik en kort oplus-

sen, men blev dog hurtigt til en død sild, og da jeg efterhånden syntes det hele nu var ved at blive lidt for morsomt, forlod jeg LS bevægelsen. Trods opfordringer afslog jeg at deltage i kommunalpolitik, men da min far døde i 1965 ret pludseligt, måtte jeg dog tage en periode i menighedsrådet, idet jeg var hans suppleant.

Da Slægtsgårdsforeningen startede i 1941, blev mine forældre straks medlemmer, og der blev oprettet en amtskreds for Aabenraa amt, men også her gik det lokale arbejde efterhånden i stå.

I vinteren 1962/63 blev der afholdt et slægtsgårdsmøde på Folkehjem i Aabenraa foranlediget vidst nok af Haderslev-kredsen. Det bevirkede, at jeg der var 40 år, tog sagen i egen hånd og undersøgte, om der stadig var en protokol at finde, men det var der ikke, og de fleste af den sidst fungerende bestyrelse var afgået ved døden. Jeg købte nu en ny protokol og indkaldte til et møde, hvor lokalforeningen for Aabenraa blev genoprettet med mig som formand. Jeg kontaktede nu Jørgen Bromand fra Almstrup på Als, der havde været med til at genstarte arbejdet i Sønderborgkredsen året før og nu var formand.

Vi holdt så et fællesmøde på Gråsten Landbrugsskole med Salomon J. Frifelt som taler med stor mødedeltagelse. Siden den tid holdt de to kredse altid fællesmøder, for til sidst at blive helt sammensluttet. Da Sønderborgkredsen havde flest medlemmer, syntes jeg, det var rimeligt, at de fik formandsposten, hvorefter H. C. Clausen, Ullerup blev formand og jeg næstformand, men ret hurtigt bad han om, at vi måtte bytte, og jeg fortsatte så som formand og kom senere i hovedbestyrelsen og bladudvalget. I 1993 blev jeg 70 år, og havde samtidig virket i Slægtsgårdsforeningen i 30 år, så derfor bad jeg H. C. Clausen om, at vi igen måtte bytte.

Da jeg som ung mand startede, afløste jeg også min far som repræsentant i andelssvineslagteriet i Aabenraa. Da jeg var 42 år, blev jeg indvalgt i dette slagteris bestyrelse.

Kreatursektoren

Da man i sin tid startede andelsbevægelsen på mejeri- og senere slagteriområdet, glemte man kreaturerne. Den store eksport af stude, som havde fundet sted gennem århundreder, var nu svundet ind til en ubetydelighed, og da man nu kun havde gamle udmalkede og omtrent udlevede køer af en ret tvivlsom kvalitet til

eksport, må man åbenbart have ment, at der for dem ikke var tilstrækkeligt grundlag for at oprette andelsforetagender på dette område, og derfor fik privathandelen hermed frie hænder til at sætte sig hårdt på denne sektor. Foruden en del små, opstod der nu flere store private eksportfirmaer, der forestod eksporten af levende kreaturer. Disse firmaer fik nu en gylden tid, men Adam blev som bekendt ikke ved at være i Paradis. I Nordjylland havde man begyndt at oprette andelskreatureksportforeninger, der dog kun kom til at fungere som indenlands salgsforeninger. I Struer havde Iver Lundgård etableret et stort kreatureksportfirma, og han forudså, at den forømtalte gyldne tid ræppe varede evigt. Han var nu medvirkende til, at der rundt om i landet blev oprettet nye kreatureksportforeninger, som næsten overvejende handlede med hans firma, og som han dermed indirekte styrede. Derved sikrede han sit firmas omsætning og beståen fremover.

Kreaturhandelen foregik iøvrigt på en lang række kreaturmarkeder hele landet over, og direkte tilførsler til slagtesteder var endnu ikke påbegyndt, ud over at private slagtere fik tilført en del dyr, som de havde opkøbt ude på gårdene. Det var oprindeligt slagterne, der forsynede hjemmemarkedet, og slagtningerne foretog man selv hjemme ved forretningen. Disse slagtninger foregik ofte i små udhuse eller baggårde i byerne, og da dette, særlig i købstæderne, var u hensigtsmæssigt og ubehageligt for de nærmeste omgivelser, samt på mange måder heller ikke alt for hygiejnisk, oprettedes der i byerne offentlig slagtehuse, eller ofte kaldt paragraf 2 slagtehuse. Kød fra disse slagtehuse måtte sælges på hjemmemarkedet, men ikke til eksport, hverken som kød, konserves eller i pølser. I disse slagtehuse kunne så slagterne selv slagte deres dyr. Slagtehusene kunne være opført af byen alene, eller mange steder i forbindelse med et forhåndenværende andelssvineslagteri. Da landmændene den gang havde både kreaturer og svin, kom der efterhånden krav fra andelshaverne til slagterierne om kreaturslagtning og forsyning af oksekød, og derfor byggedes der større eller mindre kreaturafdelinger ved de fleste svineslagterier.

Disse kreaturafdelinger slagtede langt op i tiden kun til hjemmemarked og andelshavere. Efterhånden som slagterne fik mindre mandskab, lod man slagterierne selv foretage slagtningen af deres tilførte dyr, og senere indkøbte man simpelthen kødet på slagterierne, der så måtte sende opkøbere rundt på kreaturmarkederne.

Landbrugskrisen i begyndelsen af 30'erne ramte også afsætningen af slagtekreaturer hårdt. Med toldmure søgte de enkelte europæiske lande at beskytte sig og sine, og der blev også brugt andre forskellige restriktioner. Snart var Tyskland det eneste land, der konstant kunne aftage nogle af vore overskydende slagtekreaturer, og her kun i form af levende dyr. Med et udbud, der langt oversteg efterspørgslen, raslede priserne på slagtekreaturer ned, og der kendes eksempler på, at lejere af græsjord om efteråret tilbød samtlige kreaturer som betaling for græslejen, men fik afslag.

I 1932 eller 33 blev almindelige udsætterkøer på det store marked i Ålborg noteret til kun 5-6 øre pr. kg levende vægt. Nu tog LS initiativet til at få oprettet nye afsætningskanaler, idet man oprettede Danske Landbrugeres Kreatureksportforeninger (DLK). Disse foreninger på andelsbasis skød op over hele landet, og de blev oprettet gennem mejerierne. I mellemtiden havde den danske regering også taget initiativ til at oprette balancen for at styrke priserne. Man havde forespurgt tyskerne, hvor mange kreaturer de kunne aftage på årsbasis og truffet aftale om dette antal, og om det omtrentlige prisniveau. På dette antal kreaturer blev der nu udstedt licenser til de kreatureksportører, der hidtil havde eksporteret kreaturer og i forhold til deres hidtidige eksport. Den dårligste del af de overskydende kreaturer på markederne blev så overtaget af staten og destrueret eller lavet til kødekstraktterninger. Disse køer blev i folkmunde kaldt for Stauningkøer, og kostede så vidt jeg husker 15 kr. pr. stk.

Denne ordning stabiliserede markedet, og der kom mere rimelige priser for kreaturerne på markederne, men den låsede des-

være eksporthandelen fast på bestemte firmaer og privatpersoner, og da hele ordningen kom til at fungere i henved 40 år, blev adskillige af de mindre privateksportører efterhånden så gamle, at de overlod deres licenser til andre mod betaling, og derved opstod det, man den gang kaldte sofaeksportører.

Ved oprettelsen af DLK var det kongstanken, at disse skulle have været et landsomfattende eksportfirma, men nu stod de uden licenser, og trods store omfattende retsafgørelser fik man ingen og måtte i stedet affinde sig med at fungere som almindelige kreatursalgsforeninger. Mens nogle DLK-afdelinger forblev uafhængige med en selvstændig bestyrelse og salgsleder, hvor det ofte var salgslederen, der kørte løbet, blev andre afdelinger opslugt af det lokale andelssvineslagteri, mens andre afdelinger nøjedes med at indgå i et løsere eller tættere samarbejde med et slagteri.

Ved den tyske besættelse i 1940 opstod nu en ny situation, for nu var der kun en køber, nemlig den tyske stat, og heroverfor stod en splittet eksportørskare svagt. Derfor oprettede regeringen nogle såkaldte ministerielle udvalg, der ordnede dels hjemmemarkedsforsyningen og dels eksporten eller handelen med Tyskland. Der blev indført maksimalpriser på oksekød og fastsat noteringer for de forskellige kategorier af dyr, som igen blev opdelt i en række klasser, og sådan fungerede oksehandelen under hele besættelsen, samt et stykke tid derefter. Der gik dog flere år efter befrielsen, inden vi atter fik normale forhold.

Under besættelsen havde de ministerielle udvalg oparbejdet en formue på 12 mill., som den gang var mange penge. Man erkendte fra regeringens side, at disse penge i virkeligheden tilhørte landbruget, men man kunne jo ikke fordele dem blandt private eksportører og eksportfirmaer, og det var jo oksekødssektoren, der skulle have dem. Derfor blev der efter lange forhandlinger oprettet et nyt toporgan, som fik navnet Oxco, hvis navn senere ændredes til Okseeksport. Her fik landbo- og Husmandsforeningerne forsæde samt tilslutning fra eksportører, der repræsenterede over 70% af de stadig fungerende licenser, samt bl. a. også Andelskreatureksportørernes landsforening samt DLK og Privateksportørernes organisation. Det nye toporgan blev nu både brancheforening og senere også eksportorganisation, og de fik som startkapital tilført de 12 mill. kroner. De kreatureksporterende firmaer, der gik med i Oxco var følgende: Lundgård i Struer, Valentin Hansen, København, Bojskov, Aabenraa samt en del mindre eksportører, som var sammensluttet i en organisation, der hed Eksportørernes Landsforening, og hvis formand var Carl Hansen, Odense og senere Jacobsen, Kolding. Desuden var Kødindustriens Fabrikantforening også repræsenteret.

Andelssvineslagterierne havde oprindeligt ingen eller kun meget få licenser. De to kreatursalgsorganisationer, der på kvægmarkederne tjente samme formål, kunne ikke forenes eller væsentlig samarbejde, idet D.A.K. som før nævnt var stærkt knyttet til firmaer Lundgård, og DLK på det nærmeste var opbygget mod Lundgård.

Min egen deltagelse i kvægsektoren

I 1965 var der endnu over 60 svineslagterier i Danmark, og heraf var der i Sønderjylland 9, hvoraf de tre var privatslagterier, 1 under Koopmann og 2 under Factory Holding.

Desuden var der 5 kreatursalgsforeninger, hvoraf de 4 under DLK og 1 i Tønder-området under D.A.K. De to DLK-afdelinger i Tønder og Haderslev var uafhængige, mens Aabenraa-afdelingen var nært tilknyttet slagteriet i Aabenraa, var afdelingen i Sønderborg direkte lagt under slagteriet her. Blandt ovennævnte afdelinger var Aabenraa på det tidspunkt så langt den største og havde også samarbejde med slagteriet i Gråsten. Selv havde jeg siddet en del år i repræsentantskabet i Aabenraa andelssvineslagteri, og jeg blev i vinteren 1964/65 kontaktet af direktøren, om jeg ville påtage mig formandsskabet i Aabenraa DLK. Årsagen var den, at der ville blive en plads ledig i DLK's landsbestyrelse og den daværende formand havde for høj en alder til at blive valgt.

Jeg blev så valgt til formand og kom kort tid efter i landsbestyrelsen efter et kampvalg, hvor jeg antagelig særlig fik støtte fra slagterirepræsentanterne. Det var ved denne generalforsamling, at den mangeårige DLK landsformand forpagter Fabricius, Nysø på Sjælland gik af og blev erstattet af P. Samuelson, Hasseris ved Ålborg. Efter få års forløb blev jeg så yderligere valgt som landsformand og indtrådte i bestyrelsen for Okseeksport samt senere i Landbrugsrådet. Desuden blev jeg bestyrelsesmedlem i en række selskaber under Okseeksport, hvor bl. a. kan nævnes A/S Trinitas, A/S Kreatina, A/S Danielsen, Kiel, A/S Holstebro Kreaturslagteri m. m. samt hjemmemarkedsudvalg.

Der kom nu en ret spændende tid, hvor hele kreatursektorens organisatoriske forhold var i oprud og blev stærkt ændret.

Også inden for andelssvineslagterierne var der stærke ændringer på vej. F.S.A. blev dannet af en lang række sjællandske slagterier. Allerede omkring 1960 var de sønderjyske andelslagterier i forhandling om oprettelsen af et fælles sønderjysk kreaturslagteri. Her var det tanken, at slagteriet i Aabenraa skulle nedlægges som svineslagteri og ombygges til kreaturslagtninger.

Som før nævnt gik de fleste kreaturer levende til eksport, men ind imellem var der i perioder muligt at eksportere kød til andre lande end Tyskland. Okseeksport havde henvendt sig til slagteriet i Aabenraa om i disse situationer at få kreaturer slagtet her. På det grundlag blev kreaturslagteriet i Aabenraa fornyet og væsentligt udbygget. Senere henvendte også private eksportører sig om det samme, men i Aabenraa mente man, at det var uheldigt at slagte for konkurrerende parter og afviste. Derfor gik man i stedet til Sønderborg, som også byggede nyt Kreaturslagteri.

Den sønderjyske plan faldt dog til jorden af følgende grunde. Først faldt Sønderborg fra, fordi de ikke ville opgave deres kreaturslagtninger, derefter sagde Aabenraa nej, idet man mente, at det var for usikkert kun at basere økonomien alene på kreaturslagtninger under de usikre, den gang svingende forhold. Nu blev udviklingen i stedet, at Vojens byggede et nyt kreaturslagteri, og Gråsten opkøbte privatslagteriet i Bylderup-Bov og ombyggede det til slagtninger af kreaturer.

Den røde danske malke race var den gang den dominerende kvægrace i landet, og alle tyrekalve heraf blev stort set slagtet som spæde, men i de vestlige egne, og her særlig Vestjylland, havde man en del sortbrogede dyr, som man ikke rigtig nænne de at slagte spæde, så derfor blev en del stadig opdrættet som stude, mens man derudover forsøgte sig med at lave en del til fedekalve. Nu var der efterhånden opbygget et marked i Italien for disse danske fedekalve, men ingen stolede i begyndelsen på, at dette marked var tilstrækkeligt stabilt, og derfor blev det kun udnyttet af visse private, samt enkelte slagterier, men det viste sig snart at blive noget, der udviklede sig stærkt over hele landet, og især kunne udnyttes af slagterierne, da der hertil ikke krævedes licenser.

Da disse kalve jo altid skulle slagtes, mente de fleste andelslagterier, at det ikke mere var nødvendigt at føre disse kalve over et marked, og dermed var grunden lagt til at begynde på de direkte leveringer fra producent til slagteri. Enkelte privateksportører og slagterier eksporterede selv deres kalve, men i begyndelsen afsattes de fleste gennem de to tarmselskaber Dansk Andels Tarm samt Schaub og Co.

I Sønderjylland havde andelssvineslagteriet i Gråsten gennem en årrække haft den bedste indtjening og dermed højeste efterbetaling, men fulgt til dørs af Sønderborg, der strammede sit regnskab. Aabenraa lå i regelen den gang 1-2 øre pr. kg lavere, og det plejede andelshaverne gerne at brokke sig over. Kort efter at jeg blev formand for DLK, blev jeg også valgt ind i bestyrelsen for Aabenraa andelssvineslagteri. Ved et afsluttende regnskabsår havde vi igen det samme problem, og mens vi tidligere havde givet mere i efterbetaling, end det var helt rimeligt, erkendte vi nu problemet og udbetalte yderligere et par øre mindre. Vi fik nu en meget stormende generalforsamling, hvor der blev skudt med skarpt både på bestyrelsen og særlig på di-

rektøren. På dette møde trak formanden sig på grund af alder, og på et efterfølgende bestyrelsesmøde blev jeg valgt som ny formand. Det gav imidlertid ikke ro, og der blev truet med indkaldelse af en ekstraordinær generalforsamling med krav om direktørens afgang.

Da der netop i disse år overalt i landet arbejdedes med fusioneringer af slagterier, tog jeg kontakt med formanden for Gråsten, der nok ville fusionere, men hellere vente lidt. Han mente iøvrigt ikke vor økonomiske situation var så dårlig, hvad jeg heller ikke mente, men fra vor side var tiden bare moden. Efter lange seje forhandlinger fik vi så dannet Slagteriregion Syd af slagterierne Sønderborg, Aabenraa og Gråsten med kreaturslagteriet i Bylderup. Formanden for Gråsten, Johan Philipsen, Lundtoftbjerg havde på et tidligt tidspunkt gjort mig opmærksom på, at direktøren i Aabenraa ikke kunne bruges i den kommende fusion, dels på grund af alder og dels på grund af en ret autoritær optræden. Jeg havde gennem en årrække haft et godt forhold til direktøren, og det var for mig en tung gang, at skulle forklare ham, at hans timeglas var udløbet. Trods alt var han rundet de 62 år, men det blev en kort og hård forhandling, da jeg tilbød ham en aftrædelsesordning. Han kunne være meget opfarende, men bar aldrig nag, og det sluttede med, at han fortsatte regnskabsåret ud og gjorde det på fornuftig vis.

Den 1. januar 1971 startede så Slagteriregion Syd og fra første færd bestræbte vi os på at glemme alt om de gamle slagterier og kun tænke på en fælles fremtid, men tilbage var problemet Aabenraa DLK.

På det tidspunkt havde de fleste landmænd endnu både kreaturer og svin, men der begyndte hurtigt at opstå specialiseringer, og der var jævnlige rivninger mellem de to grene, hvor kreaturleverandørerne også ville have en eller anden form for efterbetaling. Som bestyrelsesmedlem i Syd og formand for DLK blev det nu min opgave på en generalforsamling i DLK, at formå medlemmerne til at nedlægge afdelingen og få dem inkooporeret i Syd, men det lykkedes på nær at salgslederen brød og begyndte for sig selv. Selv blev jeg formand for et nyoprettet kreaturudvalg, og der blev nu holdt et årligt kreaturmøde i Bylderup-Bov, hvor der valgtes en del kreaturrepræsentanter, som indgik på lige fod med selskabets øvrige repræsentanter. Der blev udarbejdet et særligt kreaturregnskab, hvor et eventuelt overskud blev udloddet til leverandørerne.

I dag er Bylderup-Bov kreaturslagteri i samarbejde med firmaet Iversen i Grindsted under navnet Iversen Syd.

På landsplan var som før nævnt de kreaturslagtende andelssvineslagterier efterhånden kommet mere med i billedet, og da nye eksportmarkeder ikke krævede licenser, blev hele licenssystemet efterhånden mere og mere illusorisk, og jeg var selv med til på et vist tidspunkt at ophæve det.

Ophævelsen af licenssystemet bragte nu problemer for Okseeksport, idet denne organisation, som oprindeligt var oprettet med dette system som hovedgrundlag, nu i stedet måtte fungere videre som en almindelig handelskoncern, som skulle til fremover at virke på almindelige markedsvilkår. Derfor kunne Okseeksport fremover ikke så godt samtidig være brancheorgan for hele kreatursektoren. Der blev derfor indledt lange og svære forhandlinger om oprettelsen af et nyt fælles brancheorgan. Heri kom også jeg til at deltage i kraft af mit landsformandskab for DLK. Som nyt brancheorgan dannedes så det nuværende Kødbranchens Fællesråd, og denne organisation blev den gang skabt med særlig Landbo- og Husmandsforeningerne i forgrunden repræsenteret ved Anders Andersen, Pilegård Larsen og Peter Jørgensen. Det var oprindeligt tanken, at det kun var de mest fremtrædende organisationer, der skulle være med, såsom Landbo-Husmandsforeningerne, Okseeksport, den nye af slagterierne oprettede organisation Damexo samt de private organisation D.E.K. Som landsformand for DLK måtte jeg derfor protestere, og efter meget hårde forhandlinger med Anders Andersen og Peter Jørgensen lykkedes det mig at overbevise dem om, at også den landsdækkende markedsorganisation DLK burde være med. Hermed skabtes der også hul for andre, og nu kom bl. a. også DAK og Kreaturhandlernes landsorganisation med.

Hele udviklingen med omsætningen af slagtekreaturer gik nu med stærke skridt væk fra markedshandel og over mod direkte tilførsler af dyrene til slagtestederne. Derfor besluttede de slagterier, der var medlem af DLK med direktør Hjort i Grindsted i spidsen, at udmelde sig af DLK og i stedet oprette sin egen brancheorganisation, ovennævnte Damexo.

Herved kom jeg som landsformand i DLK i en meget ømtålelig situation, for nu var alle mine egentlige støtter pludselig borte. Selv havde jeg den opfattelse, at de direkte tilførsler på længere sigt måtte være den bedste løsning, idet markedshandelen alt andet lige måtte anses som et fordyrende led. På vore møder var jeg heller ikke bange for at give udtryk for denne opfattelse, men påpegede altid, at egnsvis skulle udviklingen forløbe hensigtsmæssig, så markedshandelen skulle bevares, indtil der var opbygget et rimeligt alternativ. Skønt så godt som alle tilbageblevne medlemmer i DLK havde en anden indstilling, kunne jeg vel have forventet, at man havde protesteret og væltet mig som formand, men der kom faktisk ikke så særlig voldsomme protester, og jeg valgte derfor at blive siddende min valgperiode ud. Til gengæld forfægtede jeg loyalt mine modparters synspunkter under de kommende forhandlinger, selv om det langt fra altid var min egen kop te.

Dog havde jeg den tilfredsstillende, at DLK's daværende landssekretær Søndergård Petersen bakkede mig op, og at Slagte-region Syd forblev som medlem, så længe jeg var landsformand.

På den ordinære generalforsamling nedlagde jeg så mit formandsskab og Syd udtrådte kort efter. På mødet trådte oppositionen for alvor stærkt frem, og selv om jeg ikke selv direkte blev angrebet, udtaltes der, at der i fremtiden aldrig mere skulle være en slagterimand tilknyttet ledelsen. Som en naturlig følge af min fratræden mistedes forbindelsen hermed til Okseksport med alle derigennem forbundne aktiviteter, men til gengæld blev jeg kort tid efter i stedet indvalgt i Damexo's landsbestyrelse og fik derigennem andre gøremål, herunder bl. a. en bestyrelsesplads i institutionen Egtved.

De sønderjyske slagterier havde ret tidligt sluttet sig sammen om en fælles destruktionsanstalt for deres affald samt deres respektive andelshaveres selvdøde dyr. Det var Daka i Lunderskov, hvor jeg en del år også var medlem af bestyrelsen. Under et af disse Daka-møder kom man til at drøfte slagteriernes oliepriser. Slagterierne havde alle et stort olieforbrug og havde som følge deraf kunnet opnå visse kvantumsrabatter, hvis størrelse var tys-tys overfor hverandre, men nu fik man hvert slagteri til at lægge kortene på bordet, og det viste sig da, at det drejede sig om vidt forskellige priser, og endda ofte fra samme selskab. Derfor blev man enige om selv at forsøge i fællesskab at importere olie. Direktør Lerche fra Daka skulle stå i spidsen, og man begyndte småt på en primitiv måde at modtage indkøbt olie over Kolding havn. Senere opbyggede man et nyt selskab, kaldet Aabenraa Tanklager, og fik bygget nogle ret store olietanke på havnen i Aabenraa.

Nu fik man også tilslutning fra samtlige teglværker fra Egersund-området samt yderligere brugsforeningerne, og begyndte tilmed at levere til personlige andelshavere. Olien blev fortrinsvis indkøbt over spotmarkedet i Amsterdam, og der blev selvfølgelig oprettet kontorer med en ansat leder og personale og tankbiler.

Jeg blev senere også medlem af bestyrelsen i dette selskab, der iøvrigt i begyndelsen også havde tilslutning fra nogle andre små private selskaber på olieområdet. Efter en årrække i bestyrelsen blev jeg så formand for Aabenraa Tanklager, og selskabet kørte upåklageligt og kunne levere olie i alle kategorier til absolut rimelige priser, men oliekrisen medførte efterhånden, at man fra statslig side forlangte, at der altid skulle være et stort reservelager på lager i forhold til vores omsætning.

Det krævede for det første en stærkt forøget kapitalbehov og fyldte så meget op i vore olietanke, at der tilbage blev for lidt plads til det normale behov for gennemløb og gav derfor problemer, idet vi skulle aftage hele skibsladninger. Når for eksempel et skib blev blot nogle få dage forsinket på grund af dårligt vejr

m. m., kunne det ske, at vi måtte tage lidt midlertidigt hul på vore reservebeholdninger for at klare efterspørgslen, og det gav et par gange store bøder. Derfor besluttede vi i stedet for at forøge tankkapaciteten at fusionere med Olieselskabet Danmark, hvor jeg så i nogle år var tilknyttet bestyrelsen. På grund af manglende tid overlod jeg pladsen til et andet bestyrelsesmedlem i Syd.

De mange gøremål, jeg efterhånden havde påtaget mig, krævede meget af min tid, og jeg var meget ofte hjemmefra. Det ville sikkert også have medført problemer i den hjemlige bedrift, hvis jeg ikke havde haft tre dygtige sønner, der alle var landmænd og skiftevis kunne være derhjemme. Desværre udviklede min hustrus sygdom sig til det værre, og jeg gjorde op med mig selv, at noget måtte skippes. Jeg valgte så efter 6-7 års forløb at opgive mit formandsskab i landboforeningen med alt, hvad derunder hørte.

Af mindre gøremål kan også nævnes, at da halmcellulosefabrikken i Fredericia blev bygget, var jeg med fra starten og sad her i repræsentantskabet en årrække. Desuden havde kommunen gennem en længere årrække udpeget mig som formand for det lokale hegnssyn, samt Sønderjyllands amt havde udpeget mig som formand for husdyrvoldgiften i Aabenraa retskreds, hvor jeg har lavet mange forlig og været med til at afsige adskillige domme.

I 1970 oprettede to naboer og jeg et lokalt vandværk i Årslev by, som nu efterhånden omfatter hele landsbyen, og hvor jeg indtil 1993 har været formand.

Da jeg i 1974 var blevet 51 år, var min ældste søn efterhånden omkring de 30 år, og han skulle nu helst selv i gang. Derfor overlod jeg halvdelen af gården til ham og byggede selv et nyt aftægts hus. Omtrentlig på det tidspunkt fik jeg henvendelse fra Kreditforeningen Danmark om jeg ville påtage mig opgaven for dem, at vurdere landbrugsejendomme til brug ved lån for hele Sønderjylland. Egentlig havde jeg dårligt nok tid til det, men da de fleste jo havde lån i Sønderjyllands Kreditforening, og der derfor i begyndelsen næppe for en ny kreditforening var de store muligheder for at komme ind, og der først skulle opdyrkes et nyt marked, måtte jeg regne med, at der muligvis ville gå nogle år, før jeg fik lånesager i større omfang, og jeg ville med tiden få mere tid til rådighed. Da de desuden betalte ret godt for det, påtog jeg mig opgaven.

Nogle år efter havde foreningen dog fået så meget vind i sejlene, at Sønderjylland nu blev opdelt, og jeg måtte dele med tre nye vurderingsinspektører. Senere, da tidens udvikling gav kreditforeningerne store tab, måtte man igen indskrænke, og da antallet skulle nedskræpes til to mand i Sønderjylland, var jeg efterhånden blevet 66 år. Derfor mente jeg, at selv om jeg ved ansættelsen var lovet en aldersgrænse på 70 år, var det mest rimeligt, at jeg som den ældste holdt op. Jeg kontaktede derfor ledelsen og fik en rimelig ophørsordning.

I 1984 havde min søn og jeg drevet Årslevgård i fællesskab i 10 år, og da han nu var 40 år, syntes jeg, at han nu skulle være enejer og solgte så den sidste part til ham. Jeg var dog fuldt klar over, at jeg hermed var nødt til at skikke mit medlemsskab i Syds bestyrelse på grund af manglende jordforbindelse. Jeg sad derfor blot min valgperiode ud, og sagde dermed farvel og tak.

Jeg kan nu se tilbage på et langt åremål med deltagelse i mange bestyrelser og organisationer, som jeg alle har forladt efter eget ønske, nogle med lidt mere vemod end andre. Det har givet mig meget arbejde, men også glæder og tilfredshed, når noget har lykkedes for mig. De store indtægter har det ikke givet, men i form af studie- og repræsentationsrejser er det blevet til mere end 20 udlandsture til de fleste europæiske lande. Da min kone nu allerede i flere år har måttet se sig lænket til en stol, har jeg med velberådet hu for længst besluttet, at med min 70 års dag ville jeg lægge de sidste bestyrelsesposter bag mig, og det har jeg nu også gjort med den undtagelse, at jeg har beholdt to næstformandsposter i henholdsvis Slægtsgårdsforeningen Sønderjylland Syd og Lokalhistorisk forening for Rødekrø kommune, samt er redaktør for denne forenings årsskrift.

Torp Friis Møller

Kaffebordet på Kirkegaard

Udgivelsen af bogen »Kirkegaard«. Historien om en gård og dens beboere gennem 400 år«, blev fejret 23. september 1993 med stor festlighed ved et kaffeselskab hos familien Kirkegaard på selve gården.

Den forestående begivenhed var allerede omtalt i Berlingske Tidende to dage i forvejen, hvor DR Østjylland ved Mette Ståhl tillige havde været på besøg og frembragte en reportage, som blev udsendt om morgenen 23. september. Dagen før var TV-avisen på besøg, hvor Eva Quist arrangerede udsendelsen.

Til trods for, at september måned gennemgående har været kølig og regnfuld, blev 23. september en sjældent solrig, varm dag. TV 2 Østjylland ankom allerede midt på dagen, så det gæstfrie ægtepar, Dagny og Aage Kirkegaard, og sønnen Søren kom i ilden omgående. Søren måtte endog skifte til arbejdstøj, så han passede ind i optagelserne på mark og i kostald.

Gæsterne strømmede til ved 2-tiden. Der var journalister fra Jyllands Posten, Aarhus Stiftstidende, Randers Amtsavis, Kristelig Dagblad, Landsbladet og repræsentanter fra Dansk Landbrugsmuseum, Gl. Estrup og Landbohøjskolen.

Efter at gæsterne var blevet placeret omkring det veldækkede kaffebord bød Aage Kirkegaard velkommen til selskabet. Derefter tog museumsdirektør Annette Hoff ordet. Hun omtalte den store interesse Dansk Landbrugsmuseum, der har bekoftet udgivelsen af bogen, har fået for gården, der blev opført efter en brand i 1886, fordi den fornemt repræsenterer en byggestil fra slutningen af sidste århundrede. Med udgangspunkt i gårdens spændende historie, udformning og bevaringstilstand ønsker Dansk Landbrugsmuseum at bygge en nøjagtig kopi af gården ved siden af Gl. Estrup. Gården skal bruges til at huse en bestand af gamle danske husdyracer og stuehuset skal bl. a. fungere som lejrskole med eleverne boende på loftet. Gårdens

have vil blive indrettet med de frugttræer, buske, urter og grøntsager, som man havde i en bondegårdshave for ca. 100 år siden.

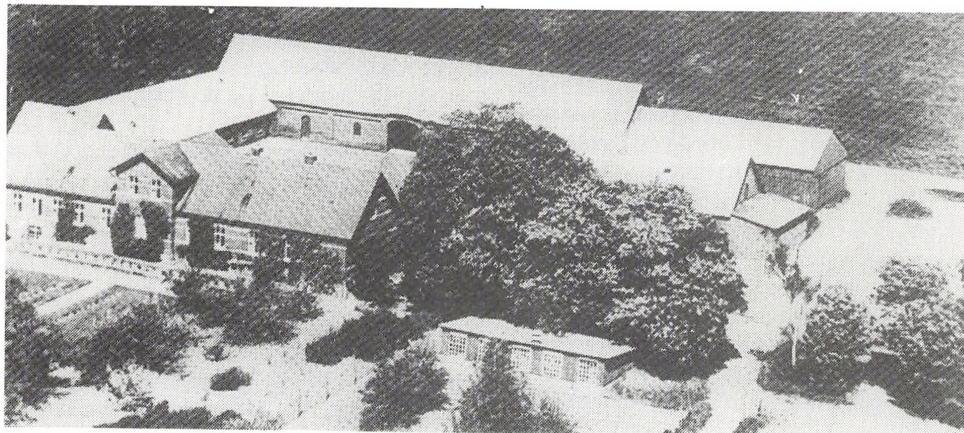
På spørgsmål fra den fremmødte presse, om hvornår planen lader sig realisere, svarede Annette Hoff, at nogen tidsangivelse ikke endnu kunne nævnes, da Kulturministeriet for tiden forhandlede om køb af tillægsjord til Gl. Estrup. På spørgsmål om omkostninger vedrørende det eventuelle byggeri lød svaret, at man havde udregnet en foreløbig pris til 8 millioner kroner incl. dyr og inventar.

Bogens forfatter, cand. mag. Peter Bavnhøj, takkede dernæst for et enestående samarbejde med Aage Kirkegaard og personalet på Dansk Landbrugsmuseum. Sidste taler blev næstformand for Landbohøjskolen, professor emer. dr., theol. Troels Dahlerup, Historisk Institut ved Aarhus Universitet. »Jeg vil ikke sige helt det samme som man siger i ordsproget: Når det regner på præsten –«, sagde han: »i stedet vil jeg sige, når skolen skinner på Kirkegaard, kan den måske smitte af på mig«. Sagen var den, at Peter Bavnhøj tilfældigvis havde skrevet speciale hos Troels Dahlerup under studieopholdet på Aarhus Universitet. Professoren var iøvrigt imponeret over Peter Bavnhøjs arbejde og glædede sig til at stifte et nærmere bekendtskab med bogen.

Det gjorde de andre af kaffebordets selskab også, og de, der ikke allerede havde modtaget et eksemplar af bogen, fik et foræret under det hyggelige møde.

Eftermiddagen sluttede med en interessant vandring gennem stuehus og stalde, kommenteret med megen lune af Aage Kirkegaard, der til allersidst tog hele selskabet med på en mindre markvandring.

E. Overby

NYT fra kredsene

Lolland-Falsterkredsen

Mandag den 13. september 1993 foretog Lolland-Falsterkredsen en udflugt til det nordøstlige Sjælland.

61 medlemmer deltog i turen. Den oprindeligt planlagte 50 personers bus måtte udskiftes med en 70 personers bus i to etager. Vejret var køligt og næsten tørt hele dagen.

Turen startede i Stokkemærke og gik over Nykøbing F, hvor der var opsamling af deltagere. Efter at vores formand Peter Skov Jensen havde budt velkommen til turen, kørtes direkte til »Edelgave gods«, som drives af K. V. Saft Vallø A/S som en forsøgsplantage for industrifrugt til saftfremstilling. Godsforvalter Mogens E. Christensen fortalte om gårdens historie og tidligere ejere helt tilbage til 1660, hvor gården blev opført. Fra 1920 til 1958 ejedes den af den kendte politiker Madsen Mygdal. Gården ejes siden 1982 af et fond. Den tidligere ejer Gudmund Jørgen-

sen's søn har ret til at bo i hovedbygningen. Gårdens areal er ca. 500 ha, hvoraf ca. 250 ha dyrkes med frugtbuske af forskellig art, bl. a. kirsebær, som den vigtigste, solbær, ribs, stikkelsbær og blommer. Der er svineproduktion på 4000 stykker om året, der sælges som frilandsgribe og leveres til Steff-Houlberg. Der drives også biavl. Der er 350 bifamilier, hvoraf mange udlejes. En bimester tager sig af bierne. Der sælges ca. 4000 bidronninger til udlandet.

Gårdens maskinpark blev forevist, bl. a. høstmaskiner til bær, som koster 400.000 kroner pr. stk. af polsk fabrikat og 800.000 kroner af dansk fabrikat. De bruges rundt regnet kun 200 timer om året. Rystemaskiner til kirsebær og blommer, så vi også. De var enormt store.

Turen tik videre til »Kollekølle« ved Furesøen, hvor vi fik en

herlig frokost. Mange ville gerne have blevet lidt længere, men kl. 13.15 måtte vi fortsætte turen for at nå programmet. Kl. 14 ankom vi til slægtsgården »Vejgård« ved Strø, hvor vi besøgte familien Gunnar Steffen Hansen med sønnen Tommy Hansen. Gårdens drift blev omhyggeligt forklaret af de to. De driver 86 ha samt en femtedel af en mindre tilkøbt gård på 14 ha. Der lægges stor vægt på mælkeproduktion. Der er en besætning på 80 stk. rød malkerace. Udbyttet pr. ko ligger omkring 7200 kg mælk om året. Mælken leveres til Borup Mejeri, som samarbejder med Kløvermælk. Der går en ås hen over markerne med stejle skråninger, som udnyttes til græs, da dyrkning er vanskelig med moderne maskiner. Der er ingen svineproduktion. Nye investeringer er udskudt, indtil man kan overse udviklingen for landbruget i fællesmarkedet. Gunnar Steffen Hansen er vurderingsmand i D.L.R. og følger således godt med i gældssanereringen for de enkelte landmænd og mener, situationen er meget alvorlig for landbruget og forudser, at 3 ud af 4 landbrug vil blive nedlagt.

På Vejgård mødte hovedbestyrelsesmedlem Vagn Mathiasen op og var vor guide på resten af turen rundt i Nordsjælland. Den fortsatte imod nord langs Arresøens østside til Tibirke Kirke, som vi aflagde en kort visit. Vi fortsatte over Rågeleje og Gilleleje til Dronningmølle og aflagde besøg på Tegners museum i Rusland og så hans utallige statuer og skulpturer. Han har selv bygget sit museum, en stor betonbygning. Herefter fortsattes mod syd til Fredensborg Slot, hvor vi kun havde tid til et kort syn af slottet, hvorefter vi straks kørte videre til Frederiksborg Slotspark, hvor vi spadserede en kort tur. Under hele turen havde vi glæde af Vagn Mathiasen, som fortalte om mangt og meget fra egnen, som han kender særdeles godt, idet han bor i Langerød og er formand for den stedlige afdeling af slægtsgårdsforeningen. Vi tog nu afsked med ham og overrakte ham en gave som tak for en skøn tur gennem det pragtfulde landskab og hans gode fortælleregenskaber. Turen gik herefter hjem til Nykøbing F og Stokkemærke, hvor vi sluttede kl. 20.

Knud Markersen

Fynskredsen

Efterårsturen samlede 60 deltagere, og vi besøgte Langeskov Blomster- og Havecenter. Derefter kaffe og generalforsamling i Rolfhallens cafeteria.

Ved generalforsamlingen var alle valg genvalg.

Derefter talte årets fynbo - gårdejer Jens Bjørn, og viste lysbilleder.

Jens Bjørn har taget initiativ til et hjælpeprogram med brugte landbrugsmaskiner, jerseykælvekvier og principperne bag andelsbevægelsen. Et hjælpeprogram efter modellen hjælp til selvhjælp.

Hans Peter Madsen

Vestsjællandskredsen

Den 7. september samledes 61 medlemmer hos gårdejer Svend Madsen, Eskebjerg, for at tage på tur til Sejerø i bus.

Først kørte vi gennem Eskebjerg Vesterlyng, hvor der hver sommer græsser mange kvier og hopper. En time efter vi havde forladt Havnsø, var vi på Sejerø. Her kom en af beboerne med i bussen og var guide for os på turen hele øen rundt. Først holdt vi ved kirken i Sejerø by, her fortalte præsten om kirkens historie og ikke mindst om de mange kalkmalerier, som findes i kirken. Turen fortsatte til Sejerø Camping, hvor vi spiste vores medbragte mad. Derefter kørte vi først til den sydlige del af øen, og bagefter til den nordlige del med fyrtårnet.

Sejerø er 12 km lang, og den har 460 beboere.

Inden vi sejlede fra øen blev der lejlighed til at besøge kroen, ikke mindst fordi kromanden har en meget stor samling af gamle film- og fotoapparater!

Efter hjemkomsten til Havnsø, skiftede man til egne biler og kørte til Lammefjordskroen, hvor der blev serveret stegte ål.

Det var en vellykket tur, og tilmed havde man en af efterårets solskinsdage.

Arne Højland

Haderslevkredsen

Sommerudflugten gik til Bov Museum i det sydlige Sønderjylland. Museet er indrettet i en smuk gammel gård, og omkring den er bygget nogle pyramider, på en sådan måde, at det giver en fin helhed.

Tidligere landbrugsrådgiver Drewsen har gennem mange år samlet landbrugsredskaber og husgeråd, og det hele er samlet i mange forskellige afdelinger, så det giver et fint overblik og fornemmelse for, hvordan tiden har været.

Der blev også tid til en tur på et stykke af gendarmstien, som løber fra Kruså til Padborg meget tæt på landegrænsen.

Aftenen afsluttede på Bov Kro.

Der deltog 75 i udflugten, og de var fra alle dele af Sønderjylland.

Elise Jensen

Bornholmskredsen

Sommerturen gik i år med hestevogn gennem Almindingen, hvor vi nød den smukke natur, og fik fortalt om området, som sjældent ses fra »bagsiden«, hvor færdsel med bil ikke er tilladt.

Aftenen sluttede på Christianshøjekroen, hvor alle igen fik varmen.

Poul Ancher Hansen

Velkommen til nye medlemmer:

Gårdejere Ruth og Tage Abrahamsen
»Grønagergaard«
Bakholmvej 28, Sønder Harritslev
9800 Hjørring

Gårdejere Birgit og Lorenz Larsen
»Kratgaarden«
Kratvej 12, St. Tårnby
4652 Hårlev

Svend Aage Knudsen
Neptunvej 14
4040 Jyllinge

Gårdejere Birgit og Børge Jensen
»Lynggaarden«
Gniben 1
4592 Sejerø

Ruth Lejsgaard
Revisor Per Chr. Lejsgaard
Lejsgårdsvej 1
8643 Ans By

Gårdejere, tømrermester Vita og Ottar Møller Jensen
Søndersognsvej 50, Tøvelde
4780 Stege

Birgit Lyskjær Petersen og Ingolf Petersen
Butterupvej 98
4420 Regstrup

Gårdejere Hanne og Vagn Hansen
»Lerbækgaard«
Lillebrændevej 5
4850 Stubbekøbing

Returadresse: Inger M. Hansen, Bjerggårdsvej 9, 2840 Holte

Man skal pleje sine laster, for at livet er værd at leve

Kirkegaard

Historien om en gård og dens beboere gennem 400 år

Af Peter Bavnhøj

96 sider

Udgivet af Dansk Landbrugsmuseum, Gl. Estrup. 1993.

Pris kr. 88,00 + forsendelsesomkostninger.

Kirkegaard er både efternavnet på den ene af Slægtsgårdsarkivets medarbejdere og navnet på en gård i Fløjstrup, ikke mange km fra Gl. Estrup.

Kirkegaard er det samme, for Aage Kirkegaards gård er den slægtsgård, som Dansk Landbrugsmuseum har fået interesse for, og vil genopføre som kopi ved museet, når ejendomsforholdet til nabojorden er bragt i orden.

Derfor har Dansk Landbrugsmuseum bestilt en fin bog om gårdens historie, som er skrevet af Peter Bavnhøj med hjælp fra Aage Kirkegaard og hans privatarkiv.

Det er både historien om gården, der har været i samme slægt siden 1606, og om landbrugets udvikling i hele perioden.

Kirkegaard var en atypisk gård i det gamle samfund, da den oprindeligt tilhørte kirkegodset, og ikke nogen herregård. Senere kom den under Gl. Estrup, men havde stadig ydelser til præsten.

Det har sætternissen haft meget sjov af på side 9. (Se nedenfor!)

I 1863 overgik Kirkegaard fra arvefæste til selveje og i 1886 nedbrændte den gamle gård.

Ejeren Peder Ladefoged Jensen – Aage Kirkegaards farfader

– lod opføre en ny og statelig gård, som blev indrettet så moderne og så gedigent, at den har kunnet fungere næsten uændret til nutiden. Der er i de forløbne godt hundrede år kun sket ganske få ændringer på avlsbygninger og stuehus. Manglen på ændringer skyldes ikke alene de senere beboeres pietetsfølelse for stedet. Det må også tages som udtryk for, at bygningerne og deres indretning har været praktiske og velfungerende, og at der derfor ikke har været det store behov for at opføre nye bygninger senere.

Aage Kirkegaard overtog sit hjem i 1959, efter at have forpagtet gården siden 1953. I 1986 overtog Dagny og Aage Kirkegaards yngste søn Søren halvparten af gården og i 1991 fulgte den anden halvdel, og Søren Kirkegaard er 11. generation.

Bogen rummer mange interessante oplysninger om gården, egnen og om landbrugshistorien generelt. Væsentligst er selvfølgelig de lange linier i landbrugets udvikling, for de gør bogen læseværdig for dem, som ikke umiddelbart vil læse den af ren lokal interesse.

Bogen om Kirkegaard er et godt eksempel på gård-, lokal- og slægtshistorie, og er der nogen, som skal have en idé til at få skrevet sin egen historie, så kan man kikke efter denne bog.

OGN

NB.

Overskriften er fra bogen om Kirkegaard side 83, hvor Aage Kirkegaard beretter, at hans faders leveregel gik ud på, at »man skal pleje sine laster, for at livet er værd at leve«. Engagerer man sig ikke i samfundet, selvom det kan være belastende både fysisk og økonomisk, så går livet forbi.

Niels Sørensen, Virring sogn
foruden parcelhuus
part 1 svin, 9 skp Byg

“Niels Sørensen, Virring sogn foruden parcelhuus
part 1 svin, 9 skp Byg”

Udsnit af jordebog 1697 over Gl. Estrups bøndergods.